

حقوق حفاری

حقوق حفاری چاه های نفت و گاز فراساحلی

دکتر فریده شعبانی جهری

شعبانی جهرمی، فریده، ۱۳۶۷.
حقوق حفاری (حقوق حفاری چاه‌های نفت و گاز فراساحلی) /

مؤلف: دکتر فریده شعبانی جهرمی.
تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۷.
۵۲۴ ص.

ISBN 978-964-325-480-3

فیبا
حقوق حفاری چاه‌های نفت و گاز فراساحلی.

حفاری -- قوانین و مقررات -- ایران.
Iran -- Boring -- Law and legislation

چاه‌های نفت -- حفاری
Oil Well drilling

شرکت سهامی انتشار
۱۳۹۷ ح ۷ ش / ۲۸۱ TN

۶۲۲/۲۴۰۹۵۵

۵۱۴۶۷۰۳

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:

مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:

شابک:
وضعیت فهرست‌نویسی:
عنوان دیگر:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

شناسه افزوده:

بندی کنگره:

رده‌بندی دیویی:

شماره کتابخانه ملی:

حقوق حفاری

حقوق حفاری چاه‌های نفت و گاز فراساحلی

تألیف: دکتر فریده شعبانی جهرمی

ویراستار: سجاد حاجب (مؤسسه ویراستاران)

ناشر: شرکت سهامی انتشار

چاپ اول: ۱۳۹۷

چاپخانه حیدری: ۱۱۰۰

۵۵۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نرسیده به میدان بهارستان، جنب خیابان ملت، شماره ۹۲

کدپستی: ۱۱۴۳۹۶۵۱۱۸ تلفن: ۳۳۹۰۴۵۹۲ دورنگار: ۳۳۹۷۸۸۶۸

آدرس تلگرام: @entesharco

WWW.ENTESHARCO.COM Email: info@entesharco.com

فروشگاه شماره ۱: تهران خیابان جمهوری اسلامی، نبش خیابان ملت، شماره ۹۲، تلفن: ۳۳۱۱۴۰۴۴

فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان انقلاب، بازارچه کتاب، تلفن: ۶۶۴۱۳۶۸۴ دورنگار: ۶۶۹۶۷۱۰۴

فهرست مطالب

۱۵	پیشگفتار
۱۷	مقدمه
	فصل یکم: پیشینه صنعت حفاری
۲۳	گفتار یکم: پیشینه صنعت حفاری در ایران
۳۰	گفتار دوم: پیشینه صنعت حفاری در ایران
	فصل دوم: ابعاد فنی صنعت حفاری
۳۷	گفتار یکم: فعالیت‌های حفاری
۳۹	الف) عملیات حفاری
۴۱	۱- مهندسی حفاری
۴۳	۲- آماده‌سازی محوطه حفاری
۴۴	۲-۱- آماده‌سازی محوطه حفاری در خشکی
۴۶	۲-۲- آماده‌سازی محوطه حفاری فراساحلی
۴۸	ب) خدمات پشتیبانی
۵۱	ج) خدمات فنی حفاری
۵۳	۱- خدمات نمودارگیری
۵۴	۲- راندن لوله‌گذاری
۵۵	۳- سیمان‌کاری
۵۶	۴- چاه‌آزمایی

- ۵- خدمات اسیدکاری و پمپاژ نیتروژن ۵۷
- ۶- خدمات محافظت افراد در برابر گاز سولفید هیدروژن ۵۸
- ۷- مدیریت پسماند حفاری ۵۹
- ۸- خدمات مانده‌یابی ۶۰
- گفتار دوم: انواع چاه‌ها و دستگاه‌های حفاری** ۶۰
- الف) انواع چاه‌ها ۶۰
- ۱- انواع چاه‌ها بر مبنای هدف ۶۰
- ۲- انواع چاه‌ها بر مبنای جهت یا مسیر ۶۱
- ب) انواع دستگاه‌های حفاری ۶۲
- ۱- دستگاه‌های حفاری خشکی ۶۲
- ۲- دستگاه‌های حفاری فراساحلی ۶۳
- ۱- دستگاه‌های حفاری متحرک ۶۳
- ۲- دستگاه‌های حفاری ثابت ۶۸

فصل سوم: ابعاد اقتصادی صنایع حفاری

- گفتار یکم: عرضه و تقاضا ۷۵
- گفتار دوم: عوامل مؤثر بر تقاضا ۷۷
- الف) قیمت نفت ۷۷
- ب) هزینه‌های حفاری ۷۸
- ۱- عوامل مؤثر بر زمان و هزینه ۷۹
- ۲- انواع هزینه‌ها ۷۹
- ۳- نرخ روزانه ۸۰
- ج) پروژه‌های تعریف شده ۸۵

فصل چهارم: فرصت‌ها و چالش‌های حفاری فراساحلی

- گفتار یکم: فرصت‌های حفاری فراساحلی ۸۹
- الف) استقلال اقتصادی ۹۰
- ب) بهبود استانداردهای زندگی ۹۰
- ج) افزایش فرصت‌های شغلی ۹۰
- گفتار دوم: چالش‌های حفاری فراساحلی ۹۱
- الف) سرمایه‌برداری ۹۲

۹۳	ب) ریسک
۹۴	۱- ریسک‌های اختصاصی
۱۰۰	۲- ریسک‌های عمومی
۱۰۲	ج) اثرات زیست‌محیطی

فصل پنجم: وضعیت حقوقی دستگاه‌های حفاری فراساحلی

۱۰۷	گفتار یکم: دستگاه‌های حفاری به‌عنوان کشتی
۱۱۲	الف) تصادم
۱۱۴	ب) آلودگی
۱۱۸	ج) تره‌بندی، پرچم و ثبت
۱۲۱	د) رده‌بندی
۱۲۳	گفتار دوم: وضعیت دوگانه
۱۲۶	گفتار سوم: دستگاه‌های حفاری به‌عنوان جزایر مصنوعی
۱۲۷	گفتار چهارم: دستگاه‌های حفاری داخلی وضعیت خاص و مستقل (سازه)
۱۲۷	الف) کنوانسیون‌ها
۱۳۲	ب) قوانین داخلی

فصل ششم: حاکمیت بر فعالیت‌های حفاری و دستگاه‌های حفاری فراساحلی در مناطق دریایی

۱۳۹	گفتار یکم: آب‌های داخلی
۱۴۰	گفتار دوم: دریای سرزمینی
۱۴۴	گفتار سوم: آب‌های مجمع‌الجزایری
۱۴۶	گفتار چهارم: منطقه مجاور یا نظارت
۱۴۷	گفتار پنجم: منطقه انحصاری اقتصادی
۱۵۱	گفتار ششم: فلات قاره
۱۵۵	گفتار هفتم: دریای آزاد

فصل هفتم: ابعاد حقوقی ایمنی فعالیت‌های حفاری فراساحلی

۱۶۱	گفتار یکم: مفهوم ایمنی و عوامل مؤثر در بروز حوادث
۱۶۸	گفتار دوم: فرهنگ ایمنی و سیستم مدیریت ایمنی
۱۷۰	گفتار سوم: نقش حقوق در ایمنی

- گفتار چهارم: حرکت از مقررات تجویزی به سمت مقررات‌گذاری مشترک
 ۱۷۲ (Co-regulatory) در حوزه ایمنی
- گفتار پنجم: فعالان حوزه تنظیم مقررات و استانداردهای ایمنی فعالیت‌های حفاری
 ۱۷۴ فراساحلی
- الف) سازمان بین‌المللی دریانوردی ۱۷۴
- ب) مؤسسه نفت آمریکا ۱۷۷
- ج) سازمان بین‌المللی استانداردسازی ۱۷۸
- د) انجمن بین‌المللی تولیدکنندگان نفت و گاز ۱۷۹
- ه) انجمن بین‌المللی پیمانکاران حفاری ۱۸۰
- و) مؤسسات رده‌بندی و انجمن بین‌المللی مؤسسات رده‌بندی ۱۸۱
- گفتار ششم: اسناد بین‌المللی ناظر به ایمنی فعالیت‌های حفاری فراساحلی ۱۸۵
- الف) کد سخت و تجهیزات دستگاه‌های حفاری متحرک فراساحلی ۱۸۵
- ب) قطعنامه A.533(13) آیمو ۱۸۷
- ج) قطعنامه 712 17 آیمو ۱۸۸
- د) قطعنامه A.839(19) آیمر ۱۸۸
- ه) قطعنامه A.1079(28) آیمر ۱۸۸
- و) کنوانسیون بین‌المللی استانداردهای آموزش، صدور گواهینامه نگهبانی دریانوردان ۱۸۹
- ز) کنوانسیون ژنو ۱۹۱
- ح) کنوانسیون حقوق دریاها ۱۹۱
- ط) قطعنامه A.671(16) آیمو ۱۹۳
- ی) قطعنامه‌های A.649(XII) و A.73(16) آیمو ۱۹۴
- ک) کنوانسیون بین‌المللی ایمنی جان اشخاص در دریا ۱۹۴
- ۱- ساختار کد مدیریت ایمنی بین‌المللی ۱۹۷
- ۲- بازیگران اصلی حوزه مدیریت ایمنی بین‌المللی ۲۰۰
- ۳- انطباق با مقررات کد ۲۱۱
- ۴- ارتباط کد مدیریت ایمنی با سایر استانداردها یا قواعد تضمین کیفیت ۲۱۱
- گفتار هفتم: جنبه‌های ایمنی فعالیت حفاری فراساحلی در حقوق ایران ۲۱۳
- الف) نهادهای فعال در حوزه تنظیم قوانین، مقررات و استانداردها در حوزه ایمنی
 صنعت حفاری فراساحلی ۲۱۴
- ۱- وزارت نفت ۲۱۴
- ۲- سازمان بنادر و دریانوردی ۲۱۵
- ۳- شورای عالی حفاظت فنی و بهداشت کار ۲۱۶

- ۴- سازمان هواپیمایی کشوری ۲۱۶
 ب) قوانین و مقررات و استانداردهای حوزه ایمنی فعالیت‌های حفاری فراساحلی ۲۱۷

فصل هشتم: ابعاد حقوقی جنبه‌های زیست‌محیطی فعالیت‌های حفاری فراساحلی

- گفتار یکم: مفهوم و انواع آلودگی ۲۲۷
 الف) مفهوم آلودگی دریایی ۲۲۷
 ب) انواع آلودگی و حوادث ۲۳۰
 گفتار دوم: آلاینده‌های ناشی از فعالیت‌های حفاری فراساحلی ۲۳۳
 الف) هیدروکربن ۲۳۳
 ب) آب و راه ۲۳۴
 ج) سیالات حفاری ۲۳۴
 د) کنده‌های - ماری ۲۳۵
 ه) سایر منابع آلودگی ۲۳۵
 گفتار سوم: رویه‌های مدیریت زیست‌محیطی ۲۳۶
 الف) ارزیابی اثرات زیست‌محیطی اجتماعی ۲۳۶
 ب) سیستم مدیریت زیست‌محیطی ۲۴۰
 ج) ارزیابی عملکرد زیست‌محیطی ۲۴۱
 د) نظارت و بازرسی زیست‌محیطی ۲۴۱
 ه) گزارش زیست‌محیطی و اجتماعی ۲۴۲
 گفتار چهارم: ضوابط زیست‌محیطی ۲۴۴
 الف) ضوابط زیست‌محیطی تحت حقوق بین‌الملل ۲۴۴
 ۱- حقوق بین‌الملل عرفی و اصول کلی حقوقی ۲۴۵
 ۲- کنوانسیون‌های جهانی ۲۴۸
 ۳- تحول نظام حقوقی حاکم بر جنبه‌های زیست‌محیطی فعالیت‌های حفاری ۲۵۹
 ۴- کنوانسیون‌های منطقه‌ای ۲۶۱
 ب) ضوابط زیست‌محیطی تحت حقوق ایران ۲۷۴
 گفتار پنجم: مسئولیت بین‌المللی ناشی از بروز آلودگی ۲۸۱
 الف) مسئولیت بین‌المللی دولت در بروز خسارت فرامرزی ۲۸۱
 ب) اصل پرداخت توسط آلوده‌کننده ۲۸۶
 ج) رژیم مسئولیت بین‌المللی اشخاص خصوصی ۲۸۹

- د) مسئولیت آلودگی ناشی از فعالیت‌های حفاری فراساحلی از منظر اسناد بین‌المللی .. ۲۹۲
- ۱- کنوانسیون ۱۹۷۷ مسئولیت مدنی برای خسارت ناشی از اکتشاف و استخراج منابع معدنی بستر دریا ۲۹۲
- ۲- پروتکل مدیترانه ۲۹۴
- ۳- توافقنامه مسئولیت آلودگی فراساحلی ۲۹۵
- ه) طراحی رژیم مسئولیت و جبران خسارت برای آلودگی ناشی از فعالیت‌های حفاری فراساحلی ۲۹۷
- ۱- نوع خسارت تحت پوشش ۲۹۹
- ۲- مسئولیت جهت‌دار ۲۹۹
- ۳- مسئولیت محض به‌صورت تحدیدشده ۳۰۱
- ۴- مسئولیت اجباری ۳۰۳
- ۵- مرحله تکمیلی یا جایگزین جبران خسارت ۳۰۳
- گفتار ششم: نظام مسئولیت مدنی ناشی از آلودگی در نتیجه فعالیت حفاری فراساحلی در حقوق ایران ۳۰۴

فصل نهم: ابعاد حقوقی امنیت ملی فعالیت‌های حفاری فراساحلی

- گفتار یکم: مفهوم امنیت در صنعت نفت و گاز فراساحلی ۳۱۱
- گفتار دوم: تحولات امنیت صنعت نفت و گاز فراساحلی ۳۱۳
- گفتار سوم: تهدیدهای امنیتی فراساحلی ۳۱۴
- گفتار چهارم: اسناد حقوقی ناظر به امنیت فعالیت‌های فراساحلی در حقوق بین‌الملل .. ۳۱۸
- الف) اسناد پیش از حادثه ۱۱ سپتامبر ۳۱۹
- ب) اسناد پس از حادثه ۱۱ سپتامبر ۳۲۴
- گفتار پنجم: اسناد حقوقی ناظر به امنیت نفت و گاز فراساحلی در حقوق ایران ۳۳۳

فصل دهم: مفهوم و انواع قراردادهای فعالیت‌های حفاری فراساحلی و اقدامات پیش‌قراردادی

- گفتار یکم: مفهوم و انواع قراردادهای فعالیت‌های حفاری فراساحلی ۳۳۷
- گفتار دوم: اقدامات پیش‌قراردادی و واگذاری قراردادهای فعالیت‌های حفاری فراساحلی ۳۴۰
- الف) مناقصه ۳۴۰
- ب) مذاکره ۳۴۲
- گفتار سوم: نهادهای فعال در تهیه قراردادهای نمونه فعالیت‌های حفاری فراساحلی ۳۴۵
- الف) انجمن مذاکره‌کنندگان بین‌المللی نفت و گاز ۳۴۶

۳۸۰	۵-۳-۱- نرخ تعمیرات
۳۸۰	۶-۳-۱- نرخ جابه‌جایی
۳۸۱	۷-۳-۱- نرخ فورس‌ماژور
۳۸۲	۸-۳-۱- نرخ حفاری مجدد
۳۸۲	۹-۳-۱- هزینه برچیدن
۳۸۲	۱۰-۳-۱- نرخ عدم اجرا
۳۸۳	۲- قرارداد کلیددر دست
۳۸۷	۱-۲- نقش و عملکرد طرفین
۳۸۷	۱-۱-۲- تعهدات پیمانکار
۳۸۹	۲-۱-۲- تعهدات کارفرما
۳۹۰	۲-۲- توزیع ریسک
۳۹۰	۱-۲- تجهیزات
۳۹۱	۲-۲- ۱- نیروی انسانی
۳۹۱	۲-۲- ۲- نیرو و مخزن
۳۹۲	۲-۲- ۴- تردد
۳۹۲	۳-۲- پرداخت
۳۹۶	۳- قراردادهای عادی
۳۹۸	ب) قراردادهای جدید
۳۹۹	۱- قراردادهای تشویقی
۴۰۱	۲- قرارداد مدیریت پروژه خدمات چاپ
۴۰۲	گفتار دوم: قراردادهای فرعی حفاری
۴۰۲	الف) قراردادهای ائتلافی
۴۰۶	ب) قراردادهای به‌اشتراک‌گذاری دستگاه‌های حفاری

فصل دوازدهم: قراردادهای خدمات پشتیبانی و خدمات فنی حفاری

۴۱۳	گفتار یکم: قراردادهای خدمات پشتیبانی
۴۱۳	الف) قرارداد به‌کارگیری شناور
۴۱۸	ب) قرارداد بالگرد
۴۱۹	گفتار دوم: قراردادهای خدمات فنی حفاری
۴۲۰	الف) دستور خدمت
۴۲۰	ب) توافق‌نامه خدماتی مادر
۴۲۴	ج) قرارداد خدماتی موردی

فصل سیزدهم: توزیع قراردادی ریسک

۴۳۱	گفتار یکم: شرط پذیرش مسئولیت
۴۳۲	الف) انواع شروط پذیرش مسئولیت
۴۳۶	ب) سازوکار تسری شروط پذیرش مسئولیت
۴۳۸	۱- تسری از طریق مسئولیت قراردادی
۴۳۸	۲- تسری از طریق سیستم پذیرش مسئولیت متقابل موسع
۴۳۹	۳- تسری از طریق تعریف گروه
۴۴۱	ج) استثنائات
۴۴۲	د) شروط قابل پذیرش مسئولیت آلودگی
۴۴۲	ه) اعتراض و تفسیر شروط پذیرش مسئولیت
۴۴۳	۱- شرط پذیرش مسئولیت در کامن لا
۴۴۹	۲- شرط پذیرش مسئولیت در حقوق ایران
۴۵۱	و) تأثیر حادثه دیپلماتیک بر شروط پذیرش مسئولیت
۴۵۲	گفتار دوم: بیمه
۴۵۴	الف) انواع پوشش‌های بیمه‌ای
۴۵۴	۱- بیمه پیمانکاران برای کارکنان خود و کارکنان کارفرما
۴۵۶	۲- بیمه مسئولیت جامع
۴۵۸	۳- بیمه بدنه و ماشین‌آلات دستگاه حفاری
۴۶۰	۴- بی‌اندای
۴۶۲	۵- بیمه اکتشاف و توسعه انرژی
۴۶۶	ب) ارتباط بیمه و پذیرش مسئولیت
۴۶۶	۱- اسقاط حق قائم مقامی
۴۶۷	۲- بیمه‌شده اضافی
۴۷۰	۳- گواهی بیمه
۴۷۱	۴- بیمه به‌عنوان تحدیدی برای شرط پذیرش مسئولیت

فصل چهاردهم: شروط عمومی قراردادهای حفاری

۴۷۵	گفتار یکم: مدت زمان قرارداد
۴۷۷	گفتار دوم: پیمانکار مستقل
۴۷۸	گفتار سوم: نمایندگان کارفرما و پیمانکار
۴۸۰	گفتار چهارم: تعدیل نرخ‌های قرارداد

۴۸۱	 گفتار پنجم: تغییر کارها و خدمات
۴۸۲	 گفتار ششم: تعلیق
۴۸۲	 گفتار هفتم: محرمانگی
۴۸۶	 گفتار هشتم: مالیات و عوارض
۴۸۶	 گفتار نهم: بازرسی
۴۸۶	 گفتار دهم: بهداشت، ایمنی و محیط زیست
۴۸۷	 گفتار یازدهم: انتقال قرارداد
۴۸۹	 گفتار دوازدهم: پیمانکاران فرعی
۴۸۹	 گفتار سیزدهم: الزام سهم داخل
۴۹۲	 گفتار چهاردهم: حسابرسی
۴۹۳	 گفتار پانزدهم: اوردن سازور
۴۹۵	 گفتار شانزدهم: تفسیر حاکم و حل و فصل اختلافات
۴۹۸	 گفتار هفدهم: فسخ قرارداد

۵۰۳	 منابع
-----	-------------

پیشگفتار

پس از ورود به دیره کالسناسی ارشد رشته حقوق تجاری اقتصادی بین‌المللی در دانشکده حقوق و علوم سیاسی شهر تهران، با مجموعه‌ای از دروس و مباحث آشنا شدم که تأثیری شگرف در نحوه تفکر و حوزه مطالعاتی‌ام گذاشت، به گونه‌ای که بنیان‌های تفکرات میان‌رشته‌ای را در من ایجاد کرد. در این دوره، از محضر استادان بزرگی بهره‌مند شدم که بیشک بهترین دوره تحصیلی‌ام را بهم زدند. حقوق انرژی، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی از جمله دروسی بودند که مرا برای تسلیم آری درخصوص دوره دکتری هدایت کردند. در سال ۱۳۹۱، به لطف پروردگار توانستم به‌عنوان یکی از اولین پذیرفته‌شدگان رشته حقوق نفت و گاز در دوره دکتری مجدداً وارد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران شوم.

در کنار فرصت‌های مطالعاتی، توفیق همکاری با شرکت‌های فعال در حوزه نفت و گاز، به‌ویژه شرکت‌های حفاری، برای این‌جانب فراهم شد. در این مدت به‌عنوان کارشناس قراردادهای حوزه کشتی‌سازی و فعالیت‌های فراساحلی مشغول به فعالیت شدم. پس از ورود به دوره دکتری نیز در بخش حقوقی و قراردادی حوزه حفاری در شرکت‌هایی معظم به فعالیت پرداختم. در این زمان، متوجه حضور کم‌رنگ متخصصان حقوقی علی‌الخصوص در حوزه قراردادهای حفاری شدم، که این حضور کم‌رنگ منجر به تنظیم قراردادهایی ناهمگون با نظام حقوقی کشور و استفاده از نمونه قراردادهای تهیه‌شده در سایر نظام‌های حقوقی بدون در نظر گرفتن بنیان‌های حقوق داخلی شده است. استدلال تنظیم‌کنندگان این دسته از قراردادها آشنایی نداشتن دانش‌آموختگان حقوق با مباحث فنی و ساختار قراردادهای

حفاری است. از این رو لزوم نگارش کتابی جامع که بتواند ضمن تبیین مباحث فنی به زبانی ساده به مسائل حقوقی و قراردادی این حوزه نیز بپردازد، بسیار احساس می‌شود. با توجه به مطالعات و تجارب عملی در حوزه مسائل حقوقی و قراردادی حفاری، وظیفه خود دیدم که در حد توان خویش در این حوزه قدمی بردارم. کتاب حاضر در صدد است که جنبه‌ها و ابعاد مختلف حفاری فراساحلی را از منظر حقوقی و قراردادی تبیین کند. این کتاب می‌تواند برای فعالان این بخش از صنعت نفت و گاز عام از حقوق دانان، مذاکره‌کنندگان، مهندسان و کارشناسان مفید باشد. نگارنده این اثر نیز مصون از نسیان و خطا رده، پس به دیده منت از انتقاد حقوق دانان و کارشناسان این حوزه استقبال کرده، پیمایش از لطف و زحمت کسانی که با نقطه نظرات خود در اصلاح و تکمیل این اثر می‌کوشند، به نیابت سپاسگزار است.

در پایان ضروری است از زحمات و راهنمایی‌های استاد محترم جناب آقای دکتر عبدالحسین شیرویه مال تشکر و سپاسگزاری را داشته باشم. همچنین به پاس زحمات و تلاش‌های برادرانم، فرید شعبانی جهرمی، این کتاب به ایشان تقدیم می‌شود.

فریده شعبانی جهرمی

زمستان ۱۳۹۶